DE LAVDIBVS

LEONIS X.

PONT. OPT. MAX.

almi Athenæi Romanæ Academiæ
beneficentiſſimi quondàm Patroni,

CONCIO FVNEBRIS:

HABITA

*ad honorarium Tumulum inter anniuerſaria Sacra
in Æde Sapientia, VIII. Id. Febr. M.DC.LX.*

A B

IACOBO ALBANO GIBBESIO, BRIT. M.D.
PVBLICO RHETORE.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ROMÆ, Typis Dragondellianis, M.DC.LX.
SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO PRINCIPI, SFORTIAE PALLAVICINO, S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

Literarum bonarum omnium compoti, & Patrono:

IAC: AL. B: GIBBESIVS, MED: DOCT:

S. P. D.

LAVDARAM his diebus Heröa Mediceum, SFORTIA PALLAVICINE, *præſtantiſſime Cardinalis*, florem illum delibatum Pontificum Maximorum, Leonem Decimum. Atque ità laudàram, vt, cùm humanæ virtutis numeros expleſſet omnes, cum etiam animalium regis, à quo mutuatus erat nomen, non re ſolùm æmulari præcipuas dotes, ſed etiam longè multúmque ſuperare oſtenderim. Quam quidem orationem intra ſcholarum parietes Vrbis totius celebritate habitam, in Solem & puluerem

rem mihi (quod dicitur) orbis vniuerſi proferre cupienti, pro meâ perpetuâ conſuetudine dedicandi res ſimiles patrocinio & meritis alicuius præclari viri, eâ ipsâ in ratione, quoàd eius fieri poſſet, proximè conuenientis, Tu ſolus occurrebas, cui tantum honorem, vel meum committerem, vel haberem tuum.

Ecquis enim Pontifici propior, quàm è Sacro Collegio Purpuratus? hominum doctrinâ pollentium fautori, quàm omnis literaturæ gurges, & ſignifer? Leoni deniquè, cuius aſciuit, Ioannes alioqui Medices, generoſam appellationem, quàm ex tot retrò ſeculis natiua Pallauicinæ familiæ atquè gentilitia, nihilò ſyluarum & quadrupedum tyranno inferior, aëris Aquila & volucrum imperatrix? Hîc omninò locus foret opportunus vtriuſque prærogatiuas inter ſe committendi. Facerem vtiquè, niſi breuitas epiſtolæ diſſuaderet, vt quâ Medices triplici proprietate Leonis ſummam in homines poteſtatem fuiſſet conſecutus, tot ac tantis ex Aquilæ naturâ vel etiam pluribus deſumptis priuilegijs, tu Pallauicinus æqualis imperij digniſſimus eſſe cenſereris. Satis oſtendit ALEXANDER commune iudicium, diuinæ ſapientiæ Pontifex, dùm fugientem honores, quos iam reliqueras ampliſſimos, recuſantémque gloriam, quæ tamen ſemper, tanquàm vmbra virtutis, te ſequi volebat, è priuatâ cellâ protractum nuper in curiæ luce, pulláque indutum veſte Diui Ignatij ſectatorem, in togæ ſplendore conchyliatæ, Patrum Conſcriptorum ſodalem, atquè adeò fratrem ſuum, non ſine ingenti omnium ordinum, ætatum, generum lætitiâ & gratulatione, iuſſit eminere. Et verò maxima tua & immortalia in Sanctam Sedem ſtu-

dia atquè merita, nominatim recentes Vindiciæ Concilij Tridentini iamdiù expectatæ, ſic à te celeriter contextæ, tanto applauſu gentium, quæ vbiquè ſunt, lectæ & recceptæ, prouocauerunt ad remunerandum quàm ſimillimo munere non inuitum.

Lupum in oratione Leonis vocaui Lutherum: pari ratione naturalis odij, quod eſt aquilæ cum ſerpente, conuiciatorem illum Suauem, Cyrnæo melle viroſiorem, iuſtiſſimè licebit, opinor, appellare draconem. At ſerperaſtrorum ſoboli ſeù lippæ, ſeù cœcutienti remedium, quæ eſt reginæ Auis charitas, ſi conſaneſcere volet, ab ipſius felle promptum exhibetur. Id enim ad quamuis caliginem oculorum prodeſſe illitum docuêre medici magni nominis. Atquè hoc ab atramento voluminum tuorum, amaro quidem illo, ſed ſalubri, vti res iam cœpit ire, cumulatè ſperare decet.

Sed vel merâ veritate, quam de teipſo tectam velles, certè non laudatam, nimis offendo modeſtiam tuam: ad me reuertar, & reddam hac reliquâ parte cauſam dedicationis meæ. Quæ profectò, cur tibi potiſſimùm exilis ingenij qualemcunque partum inſcriberem, non vna extitit. Multæ me ad id, & neceſſariæ rationes impulerunt. Illa communis primùm debiti repræſentatio, quo me ſodalitas doctiſſimorum hominum (quos ab excellenti pietatis expreſſione vocant *Ieſuitas*) à puero deuinctum tenet, propter eruditionem literarum (nàm in his *Quòd placeo, ſi placeo*, vt cum Horatio loquar, *eius eſt*) vt apud te, totius theſauri veluti Quæſtorem, cum profeſſione gratiæ ex aliquâ parte deponeretur. Tùm excitauit altera rei tuæ domeſticæ propior, quòd ante viginti annos

Londini, quò venerat Catholici Regis de rebus grauiſſimis extra ordinem miſſus cum Veladæ dynaſtâ Legatus, ob recentem vſum familiaritatis cum eo mihi in Hiſpaniâ contractum, potui ſummâ felicitate meâ Virgilio Maluetio, auunculo tuo, clariſſimo viro, nauare totis decem menſibus operam interpretis. Neque verò, quod ago iàm hîc Romæ, minimum præbet argumentum. Siquidem Bernardino Cardinali Spadæ, domino meo, ità vis cupiſquè, pro eius eximiâ ſuauitate morum, ac ſtudiorum ſimilitudine, vt alteri tibi.

Deniquè, vt in vnum concludam omnia, cauſa præcipua & peculiaris, conſtans tua & perſpecta in me amando voluntas, æſtimandoquè tricas meas, debet eſſe. Quid enim non exaggerâſti pluribus verbis, cùm proximè ſalutandi gratiâ te adirem? illud prætereà ſecretò dictum mihi, quod in ſinu teneo & foueo, nè per rimam vſquàm effluat, Deus bone! quantos animos adiecit? Quamobrèm habebis, EMINENTISSIME PRINCEPS, hunc à me viciſſim honorem & cultum hac qualicunque nominis tui commendatione perſolutum: neque tàm, quid Amplitudini tuæ conueniat, quàm quid præſtari ab homine poſſit curtæ ſupellectilis, expendes. Vale.

ROMÆ, è Muſæo meo, 16. Kal. Mart. MDCLX.

IN EFFIGIEM

SFORTIAE CAR.
PALLAVICINI.

NVllus in ore color: conueſtit purpura corpus:
Mira fides! tinxit nullus in ore color.

PAVLVS IOVIVS in vit. Viror. illuſtr.

LEONIS DECIMI virtus haud dubiè ad ſalutem humani generis auream ætatem condiderat: cùm nos ſtatim ab optimi Principis exceſſu verè ferream pateremur: adeò vt, cùm fatali errori noſtro barbara vis, cædes, cruciatus, peſtilentiam, famem, vaſtitatem, & dira malorum omnium incommoda nobis attuliſſet; literæ in primis eximiaquè artes, & rerum omnium copia, communis item ſalus, & publica hilaritas, & deniquè bona omnia tanquàm eodem ſepulchro cum LEONE condita lugerentur.

EPITAPHIVM.

DEliciæ humani generis, LEO *Maxime*, tecum
Vt ſimùl illuxére, interiêre ſimùl.

ORATIO.

PRÆCLARE ſanè, ac prudenter, vel, vt ab huius dignitate loci mutuer verbum, dicamquè ſignificantiùs, à maioribus noſtris diuinâ quadam ſapientiâ prouiſum eſt, quem beneuolum in vitâ, prolixumquè ipſi ſupra hominem experti cognouiſſent ſtudiorum &otij ſui fautorem & penè parentem; eius vt Principis morte abrepti recurrens memoria, non ſecùs ac præſentis alicuius numinis, anniuerſario ſacrificio atquè laudatione, eo ipſo in templo quotannis, quod ille Scholis extrui finitimum voluit, à gratâ Doctorum poſteritate celebraretur. Is eſt LEO, quod iam profectò me tacente ſcitis, AVDITORES; iſtius quidem ſerie nominis Decimus, cæterùm inter Pontifices, quotquot Maximi recenſentur, nulli nequè ingenio, nequè optimis conſilijs, nequè religione, nequè liberalitate, nec omninò geſtarum gloriâ rerum ſecundus. Ac tantò mihi videtur mehercle prouidentia maiorum illuſtrior, magiſquè prædicanda, quòd eam ceremoniam ineunte vere ſtatam ac ſolennem perpetuò eſſe decreuerunt.

Enimuerò naturam hominis inter & ingenium

agrorum mira conuenientia intercedit. Ità nimirùm quatuor ætates percurrens, quas viuimus, egregiè phyſicorum gnarus Hippocrates, totidem illas anni tempeſtatibus proportione ſcripſit reſpondere. Sed omiſſis alijs breuitatis causâ, vernum tempus attendo potiſſimùm, vndè inſtituto ſermoni apta, hâc duntaxàt in parte, reddatur analogia. Nam ſicuti nunc terra nouo Solis acceſſu tepefacta geniali & auido gremio ſparſum ſemen excipit, meſſem poſteà grandi fœnore paritura; ſimillimè ſanguis vniuſcuiuſque noſtrûm, totus adeò corporis habitus, ad imitationem Telluris matris, ex intimis penitùs medullis atquè præcordijs efferueſcens beneficiorum recordatione talium ac tantorum, vires mentis excitat in conſpectu vel adumbrati Solis huius Academiæ, ad gratiæ debitæ fructum quàm cumulatiſſimè referendum. Hoc agamus igitur, Auditores, bono die, læto ipſi, triſti nobis & ærumnoſo, iunctis vocibus & animis concordiſſimi: &, ſi maxima eius in nos omnes atquè immortalia merita minùs aſſequi prædicando poſſimus, eſto ſatis, qui mos etiam Superis placere conſueuit, agnouiſſe confitendo. Nec verò exigua ſolutio putanda eſt aperta profeſſio & voluntaria: Aut in LEONE magis regium cenſeri debet minuta accipere, quàm largiri magna. Clariſſimum præbuit ſpecimen Artaxerxes, qui profluentem aquam à ruſtico oblatam æquiſſimo animo rex admiſit. Nos pias lachrymas, quouis humore tributum haud paulò purius, clementiſſimus Pontifex quomodò fuerit, quâ inclinatione voluntatis accepturus, vllâ ratione dubitabimus?

Itaquè certâ fiduciâ tolerantiæ ſacri vel Antiſtitis vel Herois, ad illam reuoluor laudum eius partem reliquarum, quas anno ſuperiore ſub hunc diem in extremâ oratione de eo habitâ leuiter perſtrictas, & intento ſolùm digito commonſtratas, pollicebar alijs deinceps ſermonibus me fuſiùs proſecuturum. Dicam hæc, dicam iſta, dicam illa, dicam alia multò his adhuc & glorioſiora & mirabiliora, tùm iactabam plenis buccis, theatri ſecurus

curus

curus atquè campi, ſi rectè meminiſtis, vt facere videmini, Auditores; præproperâ locorum occupatione, tam inuſitatâ frequentiâ, tantâ audiendi cum ſummo ſilentio coniunctâ cupiditate, magnum certè quiddam, nouum, & reconditum expectantes. Quæ nè ſpes vos fallat, cùm omnia fuerint in eo viro propè ſingulari verè cœleſtia, niſi culpâ facultatis & ingenij mei deterantur, operam dabo diligentem. Pudet enim Doſonis agnomen ſubire, quo Demetrij nepos olim apud Græcos populari ioco dictus eſt Antigonus, ex eo, quòd benignè promitteret omnibus, parùm deindè ſollicitus, quæ recepiſſet, exoluendi cuiquam. Mouet me quippè illud, obſtringitquè fortiter, quod in iuriſconſultorum includitur formulis, Chriſtianæ verò præceptis religionis habetur ſacroſanctum, Promiſſio boni viri.

Signa iam atquè prodigia raræ cuiuſdam de cœlo lapſuræ virtutis, ortum Leonis antegreſſa, cùm proximè diximus ex hoc loco, habuiſtis; ſuſcepto in lucem non infanti minùs ob ſpeciem auguſtiorem humanâ, quàm parentibus, illius causâ, benedixiſtis; è prætextâ pueritiæ direxi ephebum ad virilem togam, per ſingulos ætatulæ gradus indolem eximiam collaudâſtis; ab adoleſcentiâ (ſeruare placet medicorum tempora curriculum vitæ ſic diuidentium, quò res incutiat maiorem admirationem) ab adoleſcentiâ, quæ terminatur viceſimo quinto anno, annuſquè hic ſtatuitur ipſis augmenti finis; corporis id quidem fortaſſè, ſed in huiuſmodi hominibus non item animi, nequè honorum, aut gloriæ: ſumptâ, inquam, purâ togâ duxi ad iuuentutem, hoc interim ſpacio tum propria ipſius, tum fortunæ bona eum veluti plenâ manu opprimentis, ſuſpexiſtis; indè promoui altero decennio ad viri ſtatum, quem iſti vocant floridum & conſiſtentem; tot ibi rebus præclarè geſtis Achillem, tot extricatis ſummâ cum prudentiâ difficultatum nodis Neſtorem, tot incommodis exantlatis, partim etiam feliciſſimè repulſis diuturnæ peregrinationis, Vlyſſem proclamâſtis; duobus pòſt annis, ætatis videlicèt ſeptimo &

trigeſimo tantùm, cùm eundem propter luculenta multa & incredibilia merita prouexiſſem ad orbis vniuerſi imperium, id eſt, ad Romani Pontificatus tiaram, tum verò defixi miraculo & ſtupefacti ab omni ſeculorum memoriâ inaudito, ſacrâ veneratione cohorruiſtis. Quid ſi diuina in tam ſublimi faſtigio, concreditâ illi cœli ac terræ ſupremi Rectoris poteſtate, dicta factaquè minimâ ex parte declarâſſem? credo, vt eratis tunc affecti, diſſoluto pluſculùm ſpiritu præ dulcedine narrationis prorſùs animam egiſſetis.

Ventum eſt ad periculum, Auditores; eòdem recidimus: ſedent ex aduersâ ripâ Sirenes, prætentant chordas, vibrante gutture (quod facile eſt diſcernere) ſecum neſcio quid remurmurant, parantur ad cantum: Fugiendum, fugiendum ocyùs velis equiſquè; nauis æquato remorum impulſu ſcopulos inſidioſos præteruehenda eſt; ars & cera contra lenocinium quærenda Vlyſſea; aures obturandæ. At parcite tamen ſolicitudini huic tantæ: obiecit mihi ſeſe alia via ſecuritatis; veſter ego dux & guberuator ero inter Scyllam & Charybdin; orationis curſum aliò, tanquam nauigationis, deflectamus. Quamobrèm quod de rebus cogitabam ampliſſimis largiter efferre per Principatum ſanctè ab eo prudenterq; tranſactis, id in gyrum ſolius nominis, cur ſcilicet LEONIS appellationem, ſtatim vt Patrum Conſcriptorum cunctis ſuffragijs Pontifex Maximus eſt factus, vnicè delegerit, includam. Curioſæ certè multæ & commemorandæ notiones in eâ diſquiſitione continentur. Hinc porrò virtutes regias omnes, vt ab igne flammas, & radios à Sole, videbitis exiſtere. Quod ordine vt fiat, delectetq; impenſiùs, à capite quædam erunt arceſſenda. Reuocate animum ad memoriam iuſtorum funebrium ſuperioris anni: ſubibit facilè recordatio ſomnij portentoſi, quod in Reparatæ templo feciſſe Florentiæ Claricem Vrſinam narraui lectiſſimam fœminam, eius matrem. Ea ſibi pleno iam vtero miræ Leonem magnitudinis & lenitatis nullo labore parere viſa eſt. Quod poſteà ſomnium

ex

ex nutricum fabulis, vt fit, cùm ingenio puerili adhæſiſſet, anſam nominis ſine dubio, laudum maximarum, quas affectabat, fouebatquè in pectore, certiſſimi indicis, Ioanni antè vocato præbuit. Præterquàm enim quòd Romanis Pontificibus is mos ratus atquè ſolennis iam indè ab alterius Sergij vetuſtate ſemper fuit, acceſſit inſupèr alia cauſa præcipuè ipſi concupita, notâ vt aliquâ declararet, tacitâ quidem, ſed eruditâ, naturam ſuam. Nam quid eſt, aut excogitari magnum vſquàm poteſt, tam amplum & nobile, tam clemens ac liberale, vigilans, moratum, induſtrium, quid deniquè tam excelſi animi & inuicti, quod prolatâ Leonis voce, non eodem ſimul tempore loquentibus obuerſetur?

Vitioſitatem omninò nullam, complures autem & raras prærogatiuas admirandæ præſtantiæ conſignauêre literis de fortiſſimo atquè generoſiſſimo animalium; adeoquè rege omnium Leone, qui res à naturâ inuolutas perſcrutantur. Iiſdemquè, cùm omnia deprompſerint, adhuc tamen vociferantibus ſupereſſe maiora, terminatur ferè præconium huius belluæ ſic, eam vt ſolam cuiuſlibet virtutis quaſi figuram ponant Ægyptiam. Itâ ingenium ſolent extollere, fortitudinem corporis, largitatem animi, iuſtam iram, lenitatem, prudentiam: tum illa decantant grandiori tubâ; quàm ſit iniuriarum memor, & pro culpæ modo vindex, quantæ abſtinentiæ in potu atquè paſtu, qualem vſquè vigilantiam toleret indomitam & aſſiduam, vt apertis ſemper oculis dormire videatur. Demùm infinitis prætereà diuitijs cœli benignioris, ac dotibus illi inſitis & annexis, quas pro imperatâ breuitate longum eſſet enumerare noſtri laudes ad LEONIS feſtinanti, non complent modò vtramque paginam, verùm etiam producunt totos libros. Vnum tamen præterire, plenum iudicij & rationis, quod Plinius tradidit locuples author, nullo modo poſſum: quippè enim ſola hæc affectio, ſi mòx in contentione vtriuſque maximè LEONI conueniſſe Pontifici adductis exemplis oſtendero, nimiùm quantum valebit ad augendam

de

de illo opinionem. Quid ait? quæ variè ſparſa leguntur, vnâ collectione ſubijciam. Quid ait ergò? Generoſitas animalis inter pericula deprehenditur præcipuè. Leo vulneratus obſeruatione mirâ percuſſorem nouit, & in quantalibet multitudine appetit inuentum. Eum verò, qui telum iaculatus non læſerit, correptum immani rictu raptat occiſuro ſimilis ad terrorem, nec offendit. Ex feris clementia ſoli obtigit in ſupplices, proſtratis parcit. Atquè hæc Plinianâ fide, verbis, vt locos conciliarem, meis.

Veſtrum ego nunc depoſco ſenſum cogitationemquè, Auditores; vtrùm iſta ferina ſiue præſidia, ſiue ornamenta, ſi in aliquo vno homine collocata cerneretis excellenter eminere, non eum inter cæteros, qui vel pauca ſortitus eſſet, principem; qui plura, regem; qui vniuerſa, imperatorem; qui adhæc alia decora nactus longè ſublimiora, quendam, vt ita dicam, terreſtrem Deum putaretis? At in LEONE Mediceo huiſmodi lumina congeſta ſupra modũ & illuſtria fuiſſe fateamini comparando neceſſe eſt. Agedùm, ite mecum per ſingula. Sed quoniam coarctor ad expediendum, tum iuſſu moderatorum, quibus obſequi debeo, tum faſtidij metu veſtrûm omnium, quos & retinere cupio & dimittere contentos, longiuſquè hoc eſſe negotium videtur, quàm vt tam anguſtis orationis hodiernæ ſpatijs poſſit includi; Ptolemæi faciam more ſectatorum, qui dùm aptam per figuram totius cœli ſitum ponere volunt in proſpectu, quatuor cardinum deſignant ſtellas, quandoquè etiam vno tantùm ex angulo quod relinquitur, obiectâ quaſi Timantæâ tabulâ, ſatis habent indicare. Itaquè paucas ex infinitis virtutibus libari conueniet, quæ ſint pontificiæ amplitudinis, hoc eſt, Deo in terris proximę maieſtatis propriæ, quarumquè velùt extet in turbá nitor & emineat, vt ex ijs cæterarum coniecturam, & exiſtimationem informare poſſitis.

Virtutes in Principe commendantur à politicis philoſophis maximè tres, Pietas, temperantia, manſuetudo,

ſeù

ſeù eum adeundi facilitas: quas artis canona regiæ ijdem appellauêre. Nos in Pontifice volumus eas altiorum generum eſſe partes; quibus præditum regibus illum decet tantò magis excellere, quantò anteſtat poteſtate. Non longè abeo: ſyluam Leo ſuppeditat, vndè quamuis magnam copiam licet decerpere. Sed ternæ virtutes, itidèm vt illis, erunt nobis ſatis; quas etiam ſplendido nomine decorabimus, & catenam Platonis, quæ cœlum cum terrâ coniunxit, contra iſtorum canona, Polycleti intellectam regulam, non abſurdè dicemus. Quænam tandem ſunt iſtæ? magnanimitas, eadem manſuetudo (ſed ſignificatione mutatâ nonnihil, vt miſericordiam vocaueris rectiùs) poſtremò vigilantia. Hèm, quid iſtuc audio? inquiet aliquis: itanè verò, pietate maius atquè temperantiâ vt in ſupremo religionis antiſtite ſtatuatur quidquam? Ego verò non ſtatuo, reputo citiùs ijs quaſi gradibus ad Pontificatus apicem perueniſſe. Id quod etiam ſatis, vt opinor, aliàs oſtendi. Ad caput enim magnanimitatis retuli vtramque cum Ariſtotele quaſdam veluti differentias. Quoniam igitur vnam excellentiſſimam Leonis dotem in noſtro Principe vberrimis tum exemplis eluxiſſe monſtratum eſt, quà ſummos ad honores præmaturè aſpirando, quà munera grauiſſima reipublicæ vel ſuæ, vel Chriſtianę totius gloriosè ſuſtinendo, quà ſe audacter obijciendo periculis, quà viriliter tolerando diutini pœnam exilij, tum innumerabilibus beneficijs quoquouerſùm diſperſis in homines, tum nullis ſimulationum inuolucris aut receſſibus occultæ mentis, eo deniquè vultu in omni fortunâ, vt nunquam à ſtatu generoſę indolis diſcedere viſus fuerit, nunquam à dignitate ſapientis; illam partem de tribus, actum agere metuens, ſilentio prætermittam in præſentiâ, manſuetudinis & vigilantiæ laude quantùm præſtiterit, quàm ſimilem ſe Leoni geſſerit ac geminum, perſequar, ſicut erat propoſitum, deincèps.

Atquè illa prædicetur lenitas primùm, quam ſomniauit eius mater, cæteri verò mortales rem ſolidam & expreſ-

preſſam viui (quod dicitur) & videntes ingenti ſuo bono comperêrunt. Siquidem amicis exhibeatur, & de nobis non peſſimè meritis ea benignæ propenſio voluntatis, erit iure celebranda; ſi poſt grauem offenſionem ad hoſtes etiam incubuerit, non celebranda ſolùm humanis verbis, ſed honore propè diuino conſecranda. Cuius eximiæ virtutis cùm in Pontifice re peræquè, vt cognomine Magnanimo, exempla ſuppeditant varia, & inſignia, tùm vna coniuratio fidem pleniſſimè facit Petrucciana. Quid enim? ô placabilitatem admirandam, incredibilemquè remiſſionem! quid aliud cupiebant furioſiſſimi homines (nota eſt hiſtoria) quid machinabantur, quid anhelabant, niſi vt Romanæ Sedis maieſtatem, ſanctimoniam religionis, literaturę columen, beneficentiæ aſylum, exemplar liberalitatis eodem nefario parricidio, ſi fortè contigiſſet, omni doctrinâ & virtute ornatiſſimi Principis ſepelirent? Ipſe tamen extremo ſupplicio ſumpto de Alphonſo Petruccio, tanti ſceleris authore atquè anteſignano, cum duobus ſeruis poſt corporis lacerationem peracerbam infami trunco ſuſpenſis, vltum ſe abundè ratus, conſcijs reliquis promptiſſimè pœnam mortis, primarijs viris, ſupplicibus & proſtratis, impoſitâ pecuniæ vel exilij tantummodò mulctâ, condonauit. Vultis clementiæ documentum, Auditores, luculentius? ex nullis certè nequè ego annalium monumentis eruere aut legere, nec vos alicubi audire, nequè mundi Sol oculus vllo circuitu gentium ac regionum aſpicere maius, vix par aut ſimile, vnquàm potuit.

Quod cùm ita ſit, & diffiteatur nemo, verùm pedibus eam libenter in ſententiam quilibet ierit; quæſo, vt parcatur inutili viæ, atquè ad expendendam potius eiuſdem mirificam vigilantiam, quæ laus ſimilitudinis ponebatur tertia, fiat gradus. Nolim intelligi, dùm vigilem dico, quaſi corporis apertis oculis magis, quàm intentiſſimâ mentis acie in omnes partes excubârit. Alia longè hominis & belluæ profectò ratio eſt. Haudquaquàm enim ſimilitudo præſens tam imaginem habet, quàm

quàm collationem. Nec verò labes huius animalis atq; neceſſitas quantumuis præſtantis ad clariſſimam ſanè virtutem primi Sacerdotis maximequè voluntariam traduci debet. Nullo tempore dormire prorsùs feram videri, id eſt, ſomnum arctum capere, liber memorat is, qui circumfertur incerto auctore, de naturâ rerum: cauſam eſſe ſcilicèt, quia oculus illi magnus contigit, & pellicula incumbens curtior, quàm vt orbem tegere totum queat: rectè fieri autem in cæteris animantibus iudicandum, quandò palpebræ inter ſe commiſſæ fuerint, ac veluti obſignatæ. LEO Pontifex, ſi quiſquam alius, ad vnguem vſquequaquè factus, & apprimè conformatus, quicquid fecit, ſponte & voluntate faciebat ſuâ, nullâ vi, niſi conſcientiâ officij, aſtringente. Vt mihi certè de totâ re acriùs ſubindè cogitanti, tum de hoc gloriæ & felicitatis humanæ, nè dicam, beatitatis altiſſimo faſtigio, tum de illo; quicunque ſingularibus promeritis tantum ſibi gradum ſubieciſſet, per & ſcienter & appoſitè videantur noſtri patres, ſanctiſſimi viri, maximo eidem, quem nos vocamus promiſcuè cum falſorum Deorum priſcis cultoribus, Pontifici, ſummi paſtoris & epiſcopi nomen imponendo, decreuiſſe. Quâ voce vtrâq; rectoris auditâ, regnum ipſum non iam dignitatis aut otij nomen eſſe comprehenderit quiſpiam, ſed ſeruitutis atquè curæ. Quid paſtorem conſtituit tandem? nonnè ouile, ac numerati paſtio gregis? quid epiſcopum? an non ſtatio permanens in cuſtodiâ eiuſdem gregis, tanquam in ſpeculâ, contra prædonum incurſum, & luporum? Significabit plus fortaſſis paſtor populorum appellatus rex aliquis Homericus, aut magiſtratus ille Athenienſis à proſpiciendo dictus, quem & Harmoſten Lacedæmonij, & Conſulem Romani, niſi me fallo, vocauêre; imò nobis congruenter, ſacerdotum præſultori Plutarchus in Numâ, ſuæ linguæ retinens, epiſcopi verbum accomodauit; quàm præfectus Chriſtianis ſacris, auctorquè & magiſter ſecundum Deum publicæ religionis, titulis ijs ipſis inſignitus? qui

hoc

hoc putet, multò minùs qui velit affirmare, tam inconſultum ac temerarium equidem credo inueniri neminem. Benè habet: iactis fundamentis, aſſurget indè exædificatio facilis illius, quam viris in infulis virtutem theologi cùm vniuerſis, tum præcipuè tribuunt omnium coryphæo peculiarem & vnicam, vigilantiæ. Huius vocis cum latitudine notitiam haud inculco ampliùs: quem ſedulum, quem attentum, quem ſollicitum, quem animo, claudat licèt oculos, excubantem & erectum cognorîtis, eum vos hominem laudis tam diuinæ maximè participem cenſetote.

Video me iamdudùm, Auditores, expectationem veſtram tenere ſuſpenſam; ſcio, quorsùm ſpes inclinet, ac voluntas ſingulorum: lucidiſſimam iſtam gemmam pontificali vt inſertam diademati, & hiſtoriæ fide conteſtatam, in Maximo Leone repręſentem. Geram morem honeſto planè deſiderio, amoriquè neſcio in illum, àn in me ipſum propenſiori: ità hactenùs, quicquid hoc eſſe potuit orationis, collatis ſtudijs, totquè beneuolentiæ non vulgaris, atquè vrbaniſſimæ humanitatis illuſtribus indicijs excepiſtis.

Commodùm Leo Chriſtiani recturus imperij nauim ad gubernaculum acceſſerat, cùm magnæ vndiquè tempeſtates ſeditionum & diſcordiarum vel domeſticæ vel externæ, magiſtri noui veluti artem tentaturæ, ſurrexerunt. Bellum quidem cœptum iam & accenſum oſtenderat per Italiam, diſſidentium inter ſe regulorum factiones Gallo & Hiſpano, Germano item ac Britanno, proùt in hanc quiſq; illamuè partem affectus erat, perpetuis copijs fouentibus: quomodò ſe habuit inter fluctus communis parens, atquè geſſit? ſedit oſcitans, credo, & dormitans, rumorum & periculi dux ſecurus: imò verò totâ mente in eam curam dies noctesquè incubuit, vt potentiſſimos Europæ reges Legatorum ſuorum operâ conciliatos ad inferendum aliò bellum auocaret. Quod & conſecuturus propediem videbatur aduerſus tyrannum Othomannicum, niſi Maximiliani mors

Cæſa-

Cæſaris infelici quodam fato tranſuerſa incurriſſet. Illud obtinuit ſaluberrimâ conſultatione quidem certè, vt eiecto armorum igne concordia Principum, paxquè patriæ remaneret.

Tranſeo ad extera. Selymum ea tempora habuêre Turcarum imperatorem; & ſuopte ingenio præferocem hominem, & victoriæ licentiâ, nouiſq; vſquè ſucceſſibus inſolentem. Is enim duobus Memphiticis regibus acie nuperrimè cæſis, Syriam; quemadmodùm paulò antè fuſo victoquè Hyſmaële Perſarum Sopho, Aſſyriam, & Perſidem, maioremquè Armeniam imperio ſuo adiecerat; iamquè Pannoniæ prædabundus, vltimo Chriſtiani orbis propugnaculo, atq; adeò ceruicibus & iugulis noſtris imminebat. Hîc enimuerò cernere erat impijs barbari conatibus oppoſitam Leonis, vt vniuerſalis epiſcopi, cum diuina prouidentiâ, & commemorabili pietate mirificam pugnam. Non ſigna contulit, non conſeruit manum: id erat vulgare nimis, atquè vſitatum: ſed cæleſti genere prœliandi vſus, quippè qui vicariam Dei Fortis gerebat poteſtatem, vi precum & ſacrificiorum eum vſquè à Româ, tanquàm miſſorum baliſtâ fulminum, repreſſit. Nam horribilis cancri ſtrumâ, vt credere iuſtum eſt, ab alto inflictâ poſt aliquot dies miſerè exeſus & abſumptus, filium reliquit commodiorem. Speculatorem vidiſtis è pharo Sanctæ ciuitatis diligentem contra prædatorem; paſtorem nunc eundem è ſeptem Montibus contra lupum accipite vigilantem. Odium intercedere Leoni cum thoë capitale ac penitùs inſitum (thos autem forma quædam in lupino genere dicitur valdè mordax) ſcriptores narrant ij, quos adduxi ſuprà. Præclarè cum primis hæc naturæ quoquè conditio Leoni noſtro conueniet, ſiquidem veræ & auitæ adulteros fidei, ſiuè cudendo hæreſin aliquam nouam, ſiuè ſectando, iure ac meritò lupos licet appellare. Talis omninò, Cerberus ille, funeſta fax ac fatale prodigium, deſertor partium, & Catholicæ transfuga religionis Lutherus extitit, inſidiator occultus primùm & inteſtinus

Ger-

Germani candoris, pòſt etiam ſanctitatis Romanæ, recti cultus in Superos, ſacrorum, & ceremoniarum parentis ac magiſtræ, longinquus hoſtis & apertus. Detexit è veſtigio bonus cuſtos cuniculos Leo, mouit omnem lapidem aduerſus nefarium raptorem, quacunque ope poterat tum priuatâ, tum alienâ, fugitiuum vſquè ad viuam cutem perſecutus eſt. Quo factum, vt poſt excuſſum diræ diplôma deuotionis tanto loci interuallo in ſceleſtiſſimum caput, Carolum Auguſtum deindè præſentem induxerit, coacto concilio procerum vtriuſque ordinis apud Vormatiam vrbem, non vt perfidi furorem hominis modò caſtigaret, atquè petulantiam, verùm obſcœni quoquè oris, fœtentiſquè pectoris ſemicoctas vomitiones, eius videlicèt famoſos libellos, vti moribus ac religioni peſtilentes, manu iuberet carnificis in medio foro concremari. Luculentum planè teſtimoniū, dignumquè Cæſare, datum cenſorio iudicio Pontificis!

E trium itaquè virtutum expoſitione maximarum, tanquam è compendiario freto (nam vaſtum illum cunctarum laudum Oceanum perhorrui) tandem in portum, beneuolæ prouecta concionis aurâ, enauigauit oratio. Vos, vos, inquam, mihi, Viri humaniſſimi, de materiâ ſupra vires qualicunque modo differenti, & feciſtis animos, & feliciter adſpirâſtis. Pro quâ quidem officij plenâ voluntate maximas vnicuique ago gratias, maiores etiam habebo ſemper. Dixi de ornamentis duntaxàt animi, iiſquè paucis, & ad temporis, & ieiunitatis meæ anguſtias indignè habitis & contractis: quòd ſi lineamenta pariter corporis quædam attexere licuiſſet eximiâ venuſtate conſpiciendi, næ iſta prima virtutis præconia in natiuo vaſe atquè receptaculo ſuo, perindè atquè pretioſæ gemmæ in auro obryzo illigatæ, ſi minùs efficacitate ſermonis, at certè ratione ſodalitij commendata, longè magis reſplenduiſſent. Quorum tamen ſummam ex particulâ, quam ſubijciam, volo deguſtetis.

Erat enim Leo cùm formâ, tum ſpecie, tum ſtaturâ deniquè appoſitâ omni ad venerationem. Proceritas illi,

qua-

qualem Heroïbus ferè pictores affingunt,excelſa conſtabat: habitus corporis ſuccoſus potiùs, quàm pinguis, & quidem per artus ſingulos gratâ proportione diffuſus: teretia directaquè crura: manus candore figuraquè niueæ, & quaſi tornatæ: vna capitis amplitudo cætera membra enormi propè exceſſu, nec tamen aliter, quàm velles,ſuperabat. Ex ore ſuauitas afflabatur tanta, nihil vt vltrà: cæſij oculi, & admodùm acuti: naſus leniter decliuis: turgidula labra: quid loquar de vultu toto, de voce, de geſtu, de inceſſu? pleniſſima cuncta maieſtatis.

Vndè mirum profectò non debet videri, vel quòd euoluto pueri natali die planè fortunato, liberaliſſimaquè perſonæ inſpectâ ſpecie, Marſilius Ficinus, nobilis phyſiognômon illius temporis, ſacrorum ei principatum, cùm nullis dùm initijs eſſet ſacer, prædixerit: vel quòd ipſe tam præclaris munitus optimæ naturæ præſidijs iam Pontifex Maximus à Senatu Populoquè Romano marmoream ſtatuam cum elogio poſt conditam Vrbem honorificentiſſimo, propter incredibilia & perpetua merita atquè beneficia in omnes ordines, meruerit ſolenni decreto dedicatam in Capitolio, ad memoriam poſteri temporis ſempiternam. Proferatur exemplum ſanè perdiſertæ inſcriptionis, palamquè hoc loco recitetur.

OPTIMO PRINCIPI, LEONI X. MEDICEO IOANNI, PONT. MAX.

Ob reſtitutam inſtauratamquè Vrbem, aucta ſacra, bonaſquè artes, adſcitos Patres, ſublatum vectigal, datum congiarium S. P. Q. R.

Prô Deus immortalis! quantum bonorum quàm paucis verbis modo Chilonio comprehenſum! Voces ſingulæ, nè dicam facta, ſingulis orationibus benè longis duci

duci mediùs-fidiùs & extolli à Cicerone aliquo vel Demoſthene pro dignitate deberent. Ego, quod ad me attinet, ſupra infrauè titulum pulcherrimi monumenti cùm habeam nihil, quod adiungam, ſumméque cupiam in eo pro coronâ finis conſiſtere, rapior tamen retrò, & adhæreſco tantiſper ad illa verba; Ob inſtauratam Vrbem, auctaſquè bonas artes.

Hîc res agitur veſtra, *Patres*: hîc vos etiam, *Doctores*, deſignati eſtis. Alteris Vrbis reſtitutæ primam partem, quam equidem interpretor eſſe hanc florentiſſimam Academiam, demandata moderandi cura eſt, quod fit & acriter & diuinè; alteris reipublicæ benè conſtitutæ primum munus, ſine quo nè reſp. quidem poſſit eſſe, ſcilicèt ad optimos mores & diſciplinas eruditionem iuuentutis, quod præſtari etiam diligenter & ſtudioſè video mirari gentes omnes, labor inibi ſuſtinendi. Macti eſtote vtrique ſolicitudinis iſtâ & virtutis laude ſingulari, tantiquè auctorem honoris & gloriæ veſtræ, dignâ memoriâ atquè celebratione, aſſiduâ priuatim quidem & decente, publicè verò magnificâ & annuâ, prædicando amiſſum, vt facitis, recognoſcite LEONEM. Hortarer etiam ad dolorem continuum, & ad planctum, & lachrymas, propter iacturam vnius poſt homines natos longè optimi Principis, & liberaliſſimi Patroni; niſi hodierno die longo interuallo ALEXANDRI ſucceſſio impediret. Regnat ALEXANDER, regnetquè precor Neſtoreos annos, vt nomine æquè magno, ſic & pectore, & animo ad res glorioſas Maximo in æuum omne Pontifex decantandus. De cuius admirabili ſapientiâ, pietate, doctrinâ, grauitate, vigilantiâ, &, quod huius loci præcipuum eſt, erga Collegium noſtrum ardenti ſtudio, ac ſumptuoſâ largitate, ſatius eſt nihil, quemadmodùm inquiebat ille de Carthagine, quàm parùm dicere. Nec verò opus eſt verbis, vbi teſtimonia tot rerum, tamquè illuſtria loquuntur. Vrbs decorata clamitat; re-

din-

dintegratus orbis vociferatur vniuerſus. Concludam ergò cum LEONE. Quod in Circo iactabatur olim ad ſupplicium & infamiam nocentium & miſerorum, id nunc, omniquè ætate conſequenti, ſiqui ſcientiæ, religionis, & vllius omninò ornamentum honeſtatis adipiſci volent, hâc audient ex Palæſtrâ permutatum in gratię decus & honoris conclamari, **AD LEONEM.**

DIXI.

Admodùm R. P.

SFORTIAE PALLAVICINO,

E SOC: IESV THEOLOGO EMINENTI,

nunc S. R. E.

EMINENTISSIMO CARDINALI,

Sacroſancti Concilij Tridentini

propugnatori acerrimo.

M. D C. L V I.

EPIGRAMMA.

ASſeris hiſtoriam, diuini codicis auctor,
Quæ fuerat profugo fabula ſpurca Syro.
Iamquè Tridentini comitia ſancta Senatus,
Nil momum rabidum fraude iuuante, patent.
Gratatur pia Roma ſua, te vindice, ſorti:
Acclamat pugilem primus in orbe Pater.
Scilicèt exhauſtis tanti eſt pallere medullis,
Dùm tuus hoſtili ſederit ore rubor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

F I N I S.